

РОЛЬ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У РОЗВИТКУ РИНКУ БІОПАЛИВ В УКРАЇНІ

© Мулик Т.О.

В статті розглянуто поняття податкового регулювання, види податкових інструментів. Охарактеризовано склад суб'єктів ринку біопалив та податкові пільги, якими вони можуть користуватись.

Ключові слова: податки, податкове регулювання, біопаливо, ринок біопалива.

The concepts of tax regulation and tax instruments are done in the article. The composition of biofuels market and tax credits, which they can use were described.

Key words: taxes, tax regulation, biofuels, biofuels market.

В статье исследовано понятие налогового регулирования, виды налоговых инструментов. Охарактеризован состав субъектов рынка биотоплив и налоговые льготы, которыми они могут пользоваться.

Ключевые слова: налоги, налоговое регулирование, биотопливо, рынок биотоплива.

Постановка проблеми. За словами експертів, Україна має хороші передумови та достатній потенціал для динамічного розвитку ринку біопалив. Основними рушійними силами цього процесу є постійний ріст цін на традиційні енергоносії, залежність від імпортованих енергоресурсів та наявність великого потенціалу біомаси, доступної для енергетичного використання. Розвиток виробництва біопалива рано чи пізно стане одним із пріоритетів української влади, оскільки це питання пов'язане не лише з енергетичною безпекою країни, але й з розвитком суміжних секторів економіки - сільського господарства та машинобудування. Особливо актуальним це питання є сьогодні, коли перед Україною досить гостро постала проблема енергетичної безпеки і дефіциту енергетичних

ресурсів.

Тому, на нашу думку, актуальним є дослідження економічних механізмів стимулювання раціонального енергоспоживання та виробництва альтернативних видів палива, серед яких одним з найбільш дієвих може бути податкове регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні дослідження в області державного регулювання ринку біопалив висвітлювалися в роботах таких авторів: В.Г. Андрійчук, Г.М. Калетнік, О.В. Крисальний, М.Й. Малік, М.В. Роїк, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак, І.Г. Кириленко, М.Ю. Коденська, В.Я. Месель-Веселяк, В.І. Бойко та ін.

Дослідженням проблем податкового регулювання займалися Вишневецький В. П., Єфименко Т. І., Жарко Р. П., Іванов Ю. Б., Каламбет С. В., Крисоватий А. І., Лайко П. А., Майбуров І. А., Міщенко С. Г., Соколовська А. М., Тарангул Л. Л., Юткіна Т. Ф., Гудзь О.Є. та ін. При всій цінності й актуальності проведених досліджень зберігається необхідність обґрунтування та розробки теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо удосконалення податкового регулювання розвитку ринку біопалив в Україні, через те, що ряд питань залишаються дискусійними.

Метою статті є дослідження механізму податкового регулювання та його ролі у розвитку ринку біопалив в Україні.

Основні результати дослідження. Податкове регулювання є одним з ключових інструментів забезпечення впливу держави на економічні процеси в країні. Від обґрунтованості податкової політики, раціональності формування податкового механізму, його спрямованості на стимулювання підприємницької активності та формування сприятливого інвестиційного клімату значною мірою залежать темпи економічного росту економіки в цілому та окремих її галузей.

Варто відзначити, що з одного боку, система оподаткування в Україні створює значне податкове навантаження на підприємців. З іншого, значна кількість податкових пільг зумовлює необґрунтований перерозподіл ВВП, створює неоднакові економічні умови для господарювання. Це обумовлює формування значного тіньового сектора економіки, масове ухилення від оподаткування. Тому до питань податкового регулювання потрібно підходити досить виважено, грамотно та обережно.

Загалом, податкове регулювання – це заходи непрямого впливу на економіку, економічні і соціальні процеси шляхом зміни видів

податків, податкових ставок, встановлення податкових пільг, зменшення або збільшення податкового навантаження, відрахувань до бюджету. [2]

Податкове регулювання належить до непрямих методів впливу, що базуються не на прямому примушенні господарюючих суб'єктів, а на використанні їхніх економічних інтересів.

До інструментів податкового регулювання належать: податкові кредити; податкові канікули; податкова амністія; відстрочка сплати податку; податкові пільги; податкові знижки; спеціальні податкові режими.

Щоб зрозуміти як діють інструменти податкового регулювання в сфері виробництва та споживання біопалив в Україні, було досліджено податкове законодавство та законодавство, що регулює діяльність виробників біопалива.

В результаті встановлено, що сьогодні на ринку біопалив функціонують такі групи суб'єктів, які можуть бути потенційними користувачами податкових преференцій: особи, що виробляють біопаливо; особи, що споживають біопаливо; особи, що постачають сировину для виробництва біопалива; особи, що забезпечують технікою та обладнанням процес виробництва біопалива; особи, що інвестують у виробництво біопалива.

Згідно зі статтею 9 Закону України «Про альтернативні види палива» одним з організаційно-економічних заходів щодо стимулювання виробництва (видобутку) та споживання альтернативних видів палива є, зокрема, надання юридичним і фізичним особам податкових пільг для стимулювання розробок і впровадження нових технологій, обладнання, матеріалів у процесі виробництва (видобутку) альтернативних видів палива. [3]

Слід відзначити, що хоча в сфері виробництва біопалив починаючи з 2000-го року прийнято чимало нормативних актів, активізація на ринку та дія податкових преференцій розпочалась із 2010-го року.

Аналіз норм Податкового та Митного кодексів України показав, що суб'єкти ринку біопалив користуються пільгами з таких податків: податку на прибуток, податку на доходи фізичних осіб, мита, акцизного податку, податку на додану вартість, земельного податку.

Всі пільги, які задекларовані в законодавстві можна згрупувати за такими напрямками (табл. 1).

З даних таблиці бачимо, що учасники ринку біопалив мають змогу з 01.01.2010 року скористатися цілим рядом податкових

преференцій з нарахування і сплати окремих податків. По частині з них дія пільг не має терміну обмеження по інших – пільги встановлені на визначений період.

Таблиця 1

Пільги для суб'єктів ринку біопалив задекларовані в податковому законодавстві

Види пільг	Зміст пільг
Пільги на ввезення енергоефективного обладнання	<p>Звільняються від оподаткування операції із ввезення на митну територію України (п. 197.16. ст. 197 розд. V Податкового кодексу):</p> <ul style="list-style-type: none"> • устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаючого обладнання і матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріалів для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії; • матеріалів, устаткування, комплектуючих, що використовуються для виробництва: • устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії; • матеріалів, сировини, устаткування та комплектуючих, які будуть використовуватися у виробництві альтернативних видів палива або виробництві енергії з відновлюваних джерел енергії; • енергозберігаючого обладнання, матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів; • засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів.
Пільги, що пов'язані із впровадженням енергоефективних технологій	<p>Звільняється від оподаткування (ст. 158 розд. III Податкового кодексу):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 80 відсотків прибутку підприємств, отриманого від продажу на митній території України товарів власного виробництва за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України від 28.09.11 р. № 1005: <ul style="list-style-type: none"> • устаткування, що працює на відновлюваних джерелах енергії; • матеріали, сировина, устаткування та комплектуючі, які будуть використовуватись у виробництві енергії з відновлюваних джерел енергії; • енергоефективне обладнання і матеріали, вироби, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів; • засоби вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів; • устаткування для виробництва альтернативних видів палива. • 50 відсотків прибутку, отриманого від здійснення енергоефективних заходів та реалізації енергоефективних проектів підприємств.

Пільги для стимулювання використання відновлюваних джерел енергії

- податок за земельні ділянки (в межах та за межами населених пунктів), надані для розміщення об'єктів енергетики, які виробляють електричну енергію з відновлюваних джерел енергії, справляється у розмірі 25 % від встановленого податку (п. 276.6. ст. 276 ПКУ);
- тимчасово, до 1 січня 2020 року, звільняються від оподаткування (п. 15 підр. 4 ПКУ):
  - прибуток виробників біопалива, отриманий від продажу біопалива;
  - прибуток підприємств, отриманий ними від діяльності з одночасного виробництва електричної і теплової енергії з використанням біологічних видів палива;
  - прибуток виробників техніки, обладнання, устаткування, визначених статтею 7 Закону України "Про альтернативні види палива" для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів, у тому числі самохідних сільськогосподарських машин та енергетичних установок, які споживають біологічні види палива, одержаний від продажу зазначеної техніки, обладнання та устаткування, що були вироблені на території України.
- тимчасово, до 1 січня 2020 року, звільняється від оподаткування прибуток підприємств, отриманий ними від господарської діяльності з видобування та використання газу (метану) вугільних родовищ, що здійснюється відповідно до Закону України "Про газ (метан) вугільних родовищ" (п. 16 підр. 4 розд. XX «Перехідні положення» Податкового кодексу);
- тимчасово, строком на 10 років, починаючи з 1 січня 2011 року звільняється від оподаткування прибуток отриманий від основної діяльності підприємств галузі електроенергетики (клас 40.11 група 40 КВЕД ДК 009:2005) які виробляють електричну енергію виключно з відновлюваних джерел енергії. (пп. в) п. 17 підр. 4 розд. XX «Перехідні положення» Податкового кодексу)

Так, по акцизному податку, передбачено на частку палива, що є біокомпонентом у сумішевих видах моторного палива застосовувати нульову ставку. Крім того при сплаті даного податку передбачено також використання податкового векселя. [1]

Звільняється від ввізного мита й ПДВ імпорт енергозберігаючого обладнання та обладнання, що працює на відновлюваних джерелах енергії, обладнання й матеріалів для виробництва альтернативних видів палива або енергії з відновлюваних джерел енергії тощо.

До 1 січня 2019 року звільняється від ввізних мит і ПДВ імпорт техніки та обладнання для реконструкції й будівництва підприємств із виробництва біопалива й виробництва транспортних засобів, що працюють на біопаливі й не мають аналогів в Україні, а також

техніки, що працює на біопаливі.

До 1 січня 2019 року звільняється від ПДВ постачання на території України техніки й обладнання для реконструкції та будівництва підприємств із виробництва біопалива й виробництва транспортних засобів, що працюють на біопаливі, транспортних засобів, що працюють на біопаливі.

Строком на 10 років, починаючи з 1 січня 2010 року звільняється від оподаткування прибуток виробників техніки, обладнання, устаткування для виготовлення та реконструкції технічних та транспортних засобів, що були вироблені на території України; прибуток отриманий від продажу біопалива; отриманий від діяльності з одночасного виробництва електричної і теплової енергії; та виробництва теплової енергії з використанням біологічних видів палива.

До 1 січня 2019 року з метою стимулювання інвестицій в оновлення основних фондів дозволяється застосування бонусної амортизації. Для обладнання, що працює на альтернативних видах палива, та устаткування для виробництва альтернативних видів палива дозволяється застосування бонусної амортизації в розмірі 50% до балансової вартості

Безстроково фізичним особам надано можливість віднесення до податкової знижки податку з доходів фізичних осіб суму коштів, сплачених платником податку у зв'язку із переобладнанням транспортного засобу, що належить платникові податку, з використанням у вигляді палива моторного сумішевого, біоетанолу, біодизелю, стиснутого або скрапленого газу, інших видів біопалива

Таким чином, аналіз податкового законодавства показав, що:

- серед суб'єктів біопаливного ринку податкові преференції передбачені для виробників, споживачів біопалива та осіб, що забезпечують технікою та обладнанням процес виробництва біопалива. Менше вони стосуються інвесторів, а для осіб що постачають сировину, взагалі непередбачені;

- по 6 – ти, із 18 загальнодержавних податків, передбачені пільги для суб'єктів ринку біопалив;

- потенційними податками по яких також можуть бути передбачені пільги є екологічний податок, збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, збір за першу реєстрацію транспортних засобів.

На нашу думку, крім пільг що передбачені діючим законодавством для виробників та споживачів біопалив, доцільно

також передбачити пільги в сфері раціонального споживання енергоресурсів. В напрямку стимулювання: споживачів енергоресурсів (господарюючих суб'єктів, фізичних осіб, домогосподарств) та розробників і виробників у сфері раціоналізації енергоспоживання (науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт у сфері енергоефективності, енергозбереження і використання альтернативних джерел енергії, що спрямовані на раціоналізацію споживання енергоресурсів, виготовлення виробів (обладнання, матеріалів та ін.), застосування яких дозволить раціоналізувати споживання енергоресурсів).

Висновки. Таким чином податкове регулювання відіграє важливу роль у стимулюванні та підтримці суб'єктів ринку біопалив. Очікуваними наслідками застосування отриманих податкових пільг щодо розвитку виробництва та споживання біологічних палив можуть стати: зменшення залежності держави від імпорту енергоносіїв; підвищення рівня енергетичної безпеки держави; розвиток та стабільність роботи агропромислового комплексу країни; створення нових робочих місць та збільшення надходжень до бюджетів; покращення екологічної ситуації. Проте необхідно пам'ятати, що підтримка даної галузі має здійснюватись комплексно із залученням інших економічних стимулів та важелів. Серед яких, пільгові кредити, формування сприятливого інвестиційного середовища, фінансування державних програм розвитку галузі біоенергетики, виділення дотацій та субсидій для суб'єктів ринку біопалив тощо.

Література:

1. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс]– режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
2. Податковий менеджмент: [підруч.] / Ю.Б.Іванов, А.І.Крисоватий, А.Я.Кізіма, В.В.Карпова. – К.: Знання, 2008. – 525 с.
3. Про альтернативні види палива: Закон України від 14.01.2000 № 1391-XIV.